

בתי המשפט

בר"ע 567/03	בית המשפט המחויז בירושלים
12/12/2003	בפני: כבוד השופט יוסף שפירא

- בעניין:**
1. טננהאו רעה
 2. עידית פלדמן

המעעררות

ג ד

**יע. רכב ותחבורה בע"מ אירופה קאר
ע"י עו"ד א' פופר**

המשיבה

בקשת רשות ערעור על החלטת בית משפט לتبיעות קטנות בירושלים בת"ק 3453/02 שניתנה על ידי כב' השופט א' בן-הדור ביום 6.2.03

פסק דין**נושא ההליך:**

בפני בקשה רשות ערעור על פסק דין של כב' השופט אברהם בן הדור בבית המשפט לتبיעות קטנות (תק 3453/02), אשר דחה את תביעת המעעררות לחייב את המשיבה להסביר להן את סכום ההנחה שהעניקה המשיבה במעשה מכירת רכבים לעורכי דין, עובדה שנודעה למעעררות רק לאחר שרכשו את הרכבים. עיקר טענות המעעררות הינו חוסר תום לב מצד המשיבה והטעיה וחובת הגילוי החלה עלייה. בית המשפט קבע כי לא חלה על המשיבה חובת הgiloy.

על פי תקנה 410 **لتיקנות סדר הדין האזרחי**, התשמ"ד-1984 שכותרתה "הגשת בקשה רשות לערעור כהגשת ערעור", רשאי בית המשפט לאחר שמייעת תגבות הצדדים לעניין לדון בבקשת בערעור כאילו ניתנה הרשות.

בהתאם לכך ולאחר שאפשרתי הצדדים להגיב, ובהעדר תגבותם, החלטתי לדון בבקשת בערעור כאילו ניתנה הרשות.

תמצית הרקע העובדתי:

המעעררות רכשו בחודש דצמבר 2001 שתי מכוניות מזדה בסוג בסניף חולון של המשיבה, י.ד. רכב ותחבורה בע"מ. המעעררות שילמו עבור הרכבים במספר אמצעי תשלום: במזומן, בציג דוחי

ובכרטיס אשראי. מספר ימים לאחר הרכישה קיבל המערערות לביתן חוברת הנחות לעורכי דין בעלי כרטיס אשראי מסטרcred, ובה נכתב כי קיים מבצע למכירת רכבים הנרכשים על ידי עורכי דין מהמשיבה, המשלמים באמצעות כרטיסי אשראי מסווג מסוג מסטרcred. בחוברת הנחות צוין כי המבצע בתוקף עד 31.12.01. המערערות טוענות כי בעקבות מבצע זה היו זכויות להטבה בסך 3,210 ש"ח, אותה תבעו בבית המשפט לתביעות קטנות. במסגרת הדיון בבית המשפט קמא, טענה המשיבה כי המערערות אין זכויות להטבה מהתביעות הבאות: התובעות רכשו רכב חדש ולא משומש מצי החברה, ואילו המבצע כלל רק על רכבים משומשים, הרכישה לא בוצעה באמצעות כרטיסי אשראי, התובעות רכשו את הרכבים כשהתנאים היו ברורים וידועים, ללא כל לחץ, ובחרו בעצמם את צורת התשלום, הנקבעת גילתה לתובעות את כל התנאים הרלוונטיים ולא היה עליה לשאול על מקצוען של התובעות וכי על הנקבעת לא הייתה מוטלת חובה כלשהי לגלוות את תנאי ההטבה.

פסיקת בית המשפט קמא:

פסק הדין שנינתן על ידי בית המשפט קמא (כב' השופט א' בן הדור) דחה את תביעת המערערות להחזיר כספי בסך 3,210 ש"ח, בגין רכישת הרכב מהמשיבה. בפסק הדין התייחס בית המשפט קמא לטענה בדבר החובה חוקית לגלוות את דבר המבצע, וקבע כי לא הייתה מוטלת חובה חוקית על המשיבה להפנות את תשומת לב המערערות למבחן הטעבות. פועל יוצא לכך שהນקבעת לא הפרה חובה כלשהי, ולפיכך דחה את תביעתן.

טענות המערערות:

1. המערערות טוענות כי טעה כב' בית המשפט קמא כאשר קיבל את טענות המשיבה.
2. לטענתן, טעה כב' בית המשפט קמא בהתבססו על טענות המשיבה, שהובאו על ידי עדות שמיעה בלבד.
3. עוד טענות המערערות כי טעה כב' בית המשפט בכך שלא התייחס כלל לטענות המערערות.
4. בנוסף, טענות המערערות כי טעה כב' בית המשפט בקיומו הגורף כי: "לא הייתה מוטלת על הנקבעת חובה חוקית להפנות את תשומתليفן למבחן הטעבות. הנקבעת לא הפרה כל חובה".
5. המערערות טוענות כי הוכחו כי הרכב שרכשו נרכש מצי החברה, כי המשיבה ידעה על היות המערערות עורכות דין במקצוען, כי מבצע הנחות היה בתוקף במועד בו הן רכשו את הרכבים, וכי המשיבה לא פעלה בתום לב בניהול המשא ומתן עמן.

דיון:**התערבות ערכאת ערעור בהחלטת בית המשפט לتبיעות קטנות:**

לפני בקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט לتبיעות קטנות. בית המשפט לتبיעות קטנות הינה ערכאה מיוחדת אשר מטרתה לסייעם סכטוכים בדרך מהירה ויעילה. לפיכך, אין ערעור בזכות על פסק הדין אלא יש צורך בקבלת רשות. משום כך, על בית המשפט לערעורים לשקל את מידת התערבותו, ולהתערב רק כאשר קיימת שאלת משפטית בולטות המצריכה התערבות, או כאשר השאלה המתעוררת חוזרת באופן קבוע בבית המשפט לتبיעות קטנות, וקיים צורך להכריע בה.

לענין זה, ראו בר"ע (ירושלים) 244/90 - **פנחס יair נ' שחף פרנקל**, תק-מח 127(4), 1990 : "העקרונות אשר לפיהן יש לנוהג במתן רשות ערעור על פסק דין של בימ"ש לتبיעות קטנות צריכות להגזר מהמטרה שלשמה הוקם בית משפט, זה שבו הותר לסתות מדיני ראיות ופרוצדורה, (ס' 62 לחוק בתיה המשפט (נוסח משולב), תשמ"ד - 1984), שבו אין מרשימים בכך כלל הופעת עורכי דין (שם, ס' 63) ושבו מדובר בסכומים קטנים יחסית. הקמת בית המשפט לتبיעות קטנות הייתה כדי לאפשר דיון מהיר וקצר וזול בעניינים בעלי ערך כספי מועט. מסיבה זאת נקבע כי אין זכות ערעור על פשה"ד של בימ"ש לتبיעות קטנות אלא ברשות מיוחדת ואף אם תינתן הרשות לא יישמע הערעור בפני הרכב של שלושה שופטים אלא בפני שופט אחד.

...
לסיום: רשות ערעור על פסק דין של בימ"ש לتبיעות קטנות לא תינתן אלא כשמדבר בנסיבות משפטית או עובדתית גלויה וברורה ופושטה ואילו כשמדבר בנוגע משפטים שאין בו פסיקה משפטי ברורה וחדר משמעית לא תינתן בכך כלל רשות ערעור אפיו אם מדובר בשאלת חשיבות עקרונית או צבורית א"כ מדובר בשאלת עקרונית בנוגע שביבת המשפט לتبיעות קטנות מרובה לדון בו כאשר רצוי שלא להנץח פס"ד מוטעה המשמש לאותו בימ"ש תקדים לتبיעות דומות".
(הדגשה שלי - ג.ש.).

כאמור, התערבות ערכאת ערעור בפסקת בית המשפט לتبיעות קטנות, נעשית אך ורק במקרים הדורשים זאת באופן מובהק. לענין זה ראו גם דבריה של כב' השופטת מ' שידלובסקי-אור בבר"ע (ירושלים) 3243/97 - **איתן חברה לביטוח נ' גבר חזאם**, תק-מח 98(2), 1940.

הטעיה צרכנית:

המקרה שלפנינו עוסק בסוגיה חשובה, העולה לעיתים קרובות, והיא **הטעיה_צרכנית**. מצאתי נכון לדון בסוגיה, מכיוון שלמרות העובדה כי המודעות הצרכנית גוברת, באשר המסחר תופס חלק נכבד משגרת חיינו, טרם ניתנה התייחסות בפסקה לסוגיה העולה מהמקרה דן, סוגיה אשר עשויה לחזור שוב ושוב כאשר מדובר בעסקאות צרכניות.

עקרון תום הלב, איסור הטעיה וחובת גילוי:

עקרון תום הלב במשפט הישראלי הינו עקרון יסוד, וחל על כלל ענפי המשפט. ראו דברי נשיא בית

המשפט העליון, כבי השופט א' ברק בספרו "פרשנות במשפט", בעמ' 551-549:

"תומ הלב הוא ערך מרכזי במשפטנו. הוא עיקרונו יסוד של שיטتنا. הוא מהוות ככלל ההתנהגות האוניברסלי, הנדרש בין אדם לחברו, וכן בין אדם לרשויות" תחילתו של תומ הלב בהלכה הפסוקה, המשכו בחקיקה, ועתה פריחתו בפועלות שיפוטית עניפה, הממידה אותו כערך מרכזי בתפישתנו המשפטית. **תומ הלב אינו מוגבל אך** לדיני חווים. זהו "עקרונו-יסוד משפטי, החולש על כל תחומי המשפט"".

...תומם הלב" הוא "צורת התנהוגות, הנקבעת לפי אמות מידת כלויות, על-פיhn מסיקים מהו הרואוי והמצופה בנסיבות נתונות". אמות מידת כלויות אלה מכוננות את הצדדים להתנגד זה כלפי זה ביישר, באמון, וכפי שראוי לאנשים הוגנים. חובת תומם הלב אינה חלה אך ביחסים מיוחדים: זהה חובה כללית, והוא חלה גם ביחסים שבין "יריבים". היא מוטלת ביחסים ההדדיים של הצדדים אשר האינטראיסים שלהם נוגדים. אכן, עקרונו תומם הלב קובע רמת התנהוגות מנימלית אשר מתחת לה אין לרצת...". (י.ש. – הדגשתו של לי).

דברים אלו מבטאים את חשיבותו של עיקרונו תום הלב במשפט ואת השפעתו הרבה, לעקרונות שסתום בענפי המשפט השונים. דיני הגנת הצרכן מושפעים גם הם, באופן טבעי ומובן, מעקרונות תום הלב. איסור הטעיה וחובת הגלוי, שיידונו להלן ונזכרים מפורשות בחוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981 (ראו בגוף החוק ולהלן, סעיפים 2 ו-4), יונקים באופן ברור מעקרון תום הלב, המחייב רמת התנהגות בסיסית, גם בהנחה כי כל צד דואג לאינטרסים של עצמו, אך דאגה זו צריכה להיעשות בהגינות וביוישר.

בין איסור הטעיה לחובת גילוי:

הסוגיה שלפנינו עוסקת בחובות גילוי ובסוגיות הטעיה במשא ומתן צרכני. מדובר בשתי נשים, עורכות דין במקצוען, שהגיעו לרכוש הרכב עבור כל אחת מהן. לטענתן, למרות שנציג החברה ידע כי הן עורכות דין, ותימוכין לכך יש גם בפרוטוקול הדיון, והעובדה לא הופרכה על ידי המשيبة), לא הציג להן את קיומה של הנהחה המוצעת לציבור עורכי הדין בנוגע למוצר, ובכך הטעה אותן בעת המשא ומתן לקניית הרכב.

סעיף 2 לחוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981, שכוטרתו "איסור הטעיה", כולל גם הטעיה במחדר בקובעו:

"(א) לא יעשה עסק דבר - במעשה או במחלה, בכתב או בעל פה או בכל דרך אחרת - העול להטעות צרכן בכל עניין מהותי בעסקה (להלן - הטעיה); בלי לגרוע מכלויות האמור יראו עניינים אלה כמהותיים בעסקה :

(13) המחיר הרגיל או המחיר שנדרש בעבר, לרבות תנאי האשראי ושיעור הריבית". (ג. ש. - הדגשה של).

סעיף 4 לחוק הגנת הרכון, התשמ"א-1981, שכותרתו: "חובת גילוי לצרכן", מפרט

עניןיהם בהם חלה חובת גילוי על העוסק:

"(א) עוסק חייב לגלוות לצרכן -

(1) כל פגס או איקות נחותה או תכונה אחרת הידועים לו, המפכיתים באופן

משמעותי מערכו של הנכס ;
 (2) כל תוכנה בנכס המחייב החזקה או שימוש בדרך מיוחדת כדי למנוע פגיעה למשתמש בו או לאדם אחר או לנכס תוך שימוש רגיל או טיפול רגיל ;
 (3) כל פרט מהותי לגבי נכס שקבע השר באישור ועדות הכלכלה של הכנסת ;
 אולם תחא זו הגנה לעוסק אם הוכיח כי הפגם, האיכות או התוכונה או הפרט המהותי בנכס היו ידועים לצרכן."

ד"ר א' דויטש בספרה "מעמד הצרכן במשפט", הוצאה נבו, עמי 397-398 דנה באפשריות הפרשניות לשני סעיפים אלו :

"אפשרות אחת היא כי סעיף 4 לחוק הגנת הצרכן רק מבקש להוסיף חובת גילוי קונקרטיות מסוימות בנושאים מוגדרים, על פni הנושאים המופיעים בסעיף 2 לחוק ; אפשרות שנייה היא שאכן לפנינו מיצוי של חובת גילוי בסעיף 4, כשההבדל אליו מכון סעיף 2, עניינו רק במצבים של "חזי אמת", בהם העוסק מוסר מידע נתון, וחדל מפני מסירתו של מידע נוסף, אשר אילו נמסר, היה בו כדי לסלק את התוצאה המטעה הנובעת מן המסר הפוזיטיבי.

....

הפרשנות השנייה אינה נראה לי ... ההסדר ה"פתוח" מבחינה זו בסעיף 2 לחוק הוא עדיף על פני ההגבלה בסעיף 4. נוסף על כך,פרשנות המצמצמת את ה"מחדר" בסעיף 2 לחוק למקומות של חזי אמת" ניתן גם לסתוג כהטעיה שבמעשה. לשם כך לא היה צורך להתיחס במיוחד לנושא המחדל בסעיף 2 לחוק. אני סבורה איפה כי הטעיה במחדר בסעיף 2 לחוק הגנת הצרכן מתייחסת למקרים של אי גילוי, דהיינו למחדל "טהור". (הדגשה שלי - י.ש.).

לדעתי יש לאמץ את הפרשנות הרחבה לסעיף 2 לחוק הגנת הצרכן, דהיינו פרשנות זו הגורסת כי קיימת חובת גילוי רחבה, וכי הטעיה במחדר פירושה הפרת חובת גילוי, זאת בניגוד לעמדת בית המשפט קמא.

יש לציין כי לעומת סעיף 2(א) לחוק הגנת הצרכן, בו האיסור על הטעיה הוא כללי וללא סייגים, הרי שבסעיף 15 לחוק החזאים הכללי (ראו להלן) מוגבלת הטעיה במחדר רק במקרים בהם יש חובות גילוי מכח הדין, הנוהג והנסיבות. בהקשר לכך כותב פרופ' ס' דויטש בספרו "דין הגנת הצרכן", הוצאה לאור של לשכת עורכי הדין, עמי 374 :

"במקרים אלה (הmarkerם בהם יש חובת גילוי על פי חוק החזאים. הוספה שלי - י.ש.) לא תהיה עילה להטעיה חוזית, אך בחוזה צרכני יהיה אפשר לטעון להטעיה crcnna".

הליך רוחו של המטעה :

סעיף 15 לחוק החזאים (חלק כללי), תשל"ג-1973, שכותרתו "הטעיה" קובע :
 "מי שהתקשר בחוזה עקב טעות שהיא תוצאה הטעיה שהטעה הצד השני או אחר מטעמו, רשאי לבטל את החוזה; לעניין זה, "הטעיה" - לרבות אי-גילוי של עובדות אשר לפי דין, לפי נוהג או לפי הנסיבות היה על הצד השני לגלותן".

בסעיף זה לא מופיעה כל התייחסות למצבו המנטלי של המטעה.
 אם כן, האם על המטעה להטעות באופן מכון או שמא יכול להיות גם לב או רשלן? לעניין זה ראו

דבריהם של המלומדים נ' כהן וד' פרידמן בספרם "חויזים", הוצאה אבירם, עמ' 806-807: "

"אשר לבירה לבטל חוות מחמת הטעה, כאמור בסעיף 15 לחוק החויזים: זו עומדת לצד זה שהוטעה בין אם הייתה הטעה במרמה, בין אם הייתה ברשות או אף בתום לב ולא רשותות."

אך באשר לטענה לגבי חובת גילוי המצב שונה. דרישה לפחות רשות רשות ב כדי שתהיה הפרה חובה גילוי. לעניין זה רואו: ד"ר א' דויטש, "מעמד הלקוח במשפט", עמ' 402:

"אין צד לחווה חייב לגנות מיידע שהוא בעצמו אינו יודע אותו, וגם אין הוא חייב לדעת עליו. דרישה לפחות רשות רשות מצדו, דהיינו שהוא לא נקט את האמצעים הדורשים להגיע למידע, ובכך שלא היה ער לכך שהצד השני אינו יודע את המידע, אף שהוא יכול לדעת על כך."

בנוספ', קיימים הבדלים מהותיים בין העסקה הרכנית לעסקה המסחרית. שהרי קיימים פער כוחות בעסקה הרכנית בין העוסק לקונה, בעוד שבעסקה מסחרית ההנחה היא כי שני הצדדים שווי כוחות בעת המשא ומתן. חוק הגנת הלקוח, כפי שציינו לעיל, מרחיב את חובת גילוי על פני חוק החויזים. מכאן, שחייבת גילוי במקרה שלפנינו הייתה רחבה. וכך מוסיפה א' דויטש:

"...הבדלים החשובים בין העסקה הרכנית למסחרית יבואו לידי ביטוי בקביעת היקף חובת הבדיקה של העבודות לצורך גילוי הנאות, וגם בנטל שמוטל על הצד שכנגד - בענייננו הלקוח - לבדיקה העבודות מצדו הוא. בהקשר זה עיקר הנטול פול על בתפי העוסק, ותידרש גישה זהירה ביחס לנטל המוטל על הרוכש...".

(הדגשה שלי - י.ש.).

במקרה שלפנינו המערערות הוכיחו בבית המשפט كما כי נציג המכירות ידע על עובדת היוטן עורכות דין, ובכך הטעה אותן לגבי תנאי המבצע לעורכי דין לגבי מכירת הרכבים. אשר להטעה, גם לפי האמור בחוק החויזים הרי שהייתה הפרה, מכיוון שגם אילו נציג המכירות היה תם לב, מדובר בדבר עורכי דין, הרי שהתרשל בתפקידו מבחינה מקצועית נציג מכירות של החברה, שכן מן הראו שנציג שזכה יהיה מודע למבצעים המוצעים על ידי החברה באותה עת. מכאן שאני מקבל את טענת המערערות לעניין זה.

מעבר לצורך אדון בטענות נוספות שהועלו בערעור:

טענות המערערות בדבר עדות שמיעה:

המערערות טענו כי נציג החברה לא הופיע בדיון בבית המשפט לתביעות קטנות, ואי לכך אין לקבל את עדותו שהיא עדות שמיעה מכיוון שהושמעה מפי נציג אחר של החברה שהופיע בדיון. סעיף 62 א' ו-ב' לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], קובע:

- (א) בית המשפט לठבויות קטנות יהיה רשאי לקבל ראייה אף אם לא הייתה קבילה בבית משפט אחר.
- (ב) בית משפט לठבויות קטנות איינו קשור בסדרי הדין הנוהגים בבית משפט אחר, ובכפוף לסדרי דין שהתקין שר המשפטים לעניין סימן זה, יפעל בדרך הנראית לו מועילה ביותר להכרעה צודקת ומהירה".

לענין זה, ראו בנוספ' בר"ע (ירושלים) 244/90 - **פנחס יאיר נ' שחור פרנקל**, תק-מה 90(4), 127 :
"במקרה שלפניו מדובר בבקשת רשות ערעור על פס"ד של בימ"ש לתביעות קטנות,
שבו המגמה היא שלא להיות כבולים ע"י דינית ראיות ופרוצדורה". (י. ש. – הדגשה
שלוי).

על כן טענות המערערות בדבר אי קבילות ראיות אין במקומן, מכיוון שמדובר בערעור על פסק דין של בית משפט לתביעות קטנות, בו כלל הראיות והפרוצדורה אינם תופסים משקל ממשמעותי בהכרעת הדיון, ונסוגים מפאר היעילות שבית משפט לתביעות קטנות אמרו להשיג. יחד עם זאת, אי העדתו מעלה חשש שמא המשיבה לא חפזה להעמידו בפני חקירה נגדית בשאלת ידיעתו על היות המערערות עורכות דין וידיעתו על המבצע.

טענת המשיבה בדבר היקף המבצע החל רק על רכבים מסוימים:

קרأتني את נוסח המבצע, כפי שפורסם בחוברת המבצעים, שם נאמר שהמבצע חל: "ברכישת רכבodzi החברה". לאור זאת הגעת למסקנה כי אין רミזה לכך שהמבצע החל רק על רכבים מסוימים, ולכן אף אם המערערות קנו רכב חדש מהמשיבה, הרי שהן זכויות להנחה. הוואיל והמשיבה לא הציגה בפני המערערות את תנאי המבצע, הרי שלא תשמע ממנה טענה זו. מכל מקום, אף טענה זו מלמדת על חוסר תום לב והטעיה מצד המשיבה, אם זה הפרוש שהיא נותנת למילימס "צוי החברה". אם ברצוניה היה לסייע את המבצע לרכב משומש, היה עליה לכתוב זאת באופן מפורש, צלול וברור!

טענת המשיבה בדבר אי התשלומים בכרטיס האשראי ישראכרט המזוכה במבצע:

המשיבה טוענת כי על מנת לזכות במבצע, על המערערות היה לשלם בכרטיס אשראי מחברת ישראכרט, ואילו הן שילמו במספר אמצעי תשלום שונים (ביניהם צ'יק, תשלום מזמן וכרטיס אשראי). ייתכן וטענה זאת הייתה מקובלת עלי אילולה הימי סובר כי הטעיה וחובת הגליון בוגע לצרכן, חלה גם על אמצעי התשלומים השונים למבצע. כמו כן, אילו הייתה המשיבה מגלה למערערות על קיומו של המבצע וכי התנאי לרכישה במסגרת הוא תשלום בדרך מסויימת, הרי שבפני המערערות הייתה אפשרה הבחירה לגבי אופן התשלומים. היה והיו מסכימות, היו נהנות מהמבצע ואם לא היו משלמות באותו כרטיס אשראי, לא היו זכויות להיכל במבצע.

סוף דבר:

כאמור לעיל, חובת הגליון הרכנית רחבה יותר מאשר חובת הגליון בחוזה אחר. מכאן אני סובב כי במקרה דנן הייתה הטעיה, בין אם במכוון ובין אם בתום לב או רשלנות, והופרה חובת הגליון הרכנית, לפחות באופן רשלני אם לא למעלה מזה.

הויאיל והתוכאה של ביטול ההתקשרות והשבה אינה רלוונטייה במקרה שנעשה כבר שימוש ברכב, הרי שיש לזכות את המערערות בסכום ההטבה.

על כן אני מקבל את הערעור ומחייב את המשיבה לשלם לכל אחת מהמערערות 3,210 ש"ח

בתוספת הצמדה וריבית כדי ממועד התשלום האחרון עבר המכוניות. המשיבה תשלם לכל אחת מהמעירות הוצאות משפט ושכ"ט ע"ד (כולל) בסך של 3,000 ש"ח, ואם תונפק לה חשבונית יתרוסף לכך סכום המע"מ. הצדדים ייתרו על שמע פסק הדין והוא ישלח בפסק.

ניתנה היום י"ד בכסלו תשס"ד (9 בדצמבר 2003) בהעדר הצדדים.

יוסף שפירא, שופט